

Радојка Јевтић
radojka.jevtic@fil.bg.ac.rs
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Да ли је све тако било?

Кубанске пријатељице / Радмила Гикић Петровић. – Нови Сад : Академска књига, 2020.
– 215 стр. ; 21 цм. – ISBN 978-86-6263-308-8

Радмила Гикић Петровић објавила је знатан број књига с историјском тематиком, али је позната и као врсна ауторка путописа, у које спадају путописи о Индији (*Намасте, Индијо* и *Здраво, Индијо*), Кореји (*Кореја, post scriptum*), и Вијетнаму (*Вијетнам и девет змајева*). Књига *Кубанске пријатељице* води нас заједно с ауторком на други крај света, на Кубу.

Подељен на дванаест поглавља, од којих је свако посвећено месту које ауторка посећује, али и одређеном миту или особи из кубанске историје, путопис *Кубанске пријатељице* представља ауторкино аутентично искуство пропутовања овом карипском земљом. Док корача улицама Хаване, Санта Марије, Тринадада, Варадера, и других места, она корача и кроз историју, а уз њу корача и њена Сапутница, касније и пријатељица, Стана, којој је књига и посвећена. Већ и сâм наслов указује на значај који њена Сапутница има у целокупном том искуству, јер без ње би путовање било непотпуно, окрњено, чини се. Њихов заједнички пут заправо је и главни стуб књиге. Сваки њихов разговор открива читаоцима детаље из историје, географије, легенди Кубе, али и њихове некада сасвим различите перспективе. Стана је у неким тренуцима антипод ауторке, Сапутница која преиспитује, противречи, пружа нов поглед, те тако и обогаћује ауторкин. Стана је реална, а ауторка је занесена свиме оним што је читала и откривала о Куби пре пута, свом историјом и детаљима које је понела са собом и које јој боје искуство.

Нарација прати ауторкине фрагментарне мисли. Сваки фрагмент је свет у малом, али и део целине, колико год та целина можда на тренутке изгледала нескладно. Ауторка испреда причу, али је и допуњује својим сећањима, чињеницама, запажањима, повременим дијалогом са својом Сапутницом, па чак и преиспитивањем саме важности

приче. Она укршта просторне и временске нити, али често, наизглед, без „знакова“ који би читаоца могли да управе где и када се радња, ако је уопште има, и дешава.

Путопис почиње одом сећању и забораву у исто време, што даје тон целој књизи. Ауторкина „Куба неповратно нестаје“ (стр. 7), те она својој Сапутници говори да је време да открију „*нашу* Кубу“. Та је њихова Куба, како читалац касније открива, врзино коло бележака, историјских чињеница, битних и небитних (јер је сâм појам битног, показаће се, врло личан), утисака, осећања и копрене која обавија цело путовање, исказане често понављаним питањем „Да ли је све тако било?“ То је делом тако и зато што ауторка своје путописе објављује дуго након што је путовала на дотичне дестинације, на основу бележака које је записивала током путовања. На пример, путопис *Кубанске пријатељице* издат је 2020. године, али се идеја родила током путовања ауторке на Кубу 2016. године.

Читаоцима из Србије свакако није непозната Куба и мит о том далеком острву, бастиону комунизма; мит који опстаје заједно са заоставштином Југославије. Некада каписла која је могла да започне нуклеарни рат, непроцењива комунистичка тачка близу обале најмоћније капиталистичке државе света, Куба је сада, може се наслутити, отеловљење мита о великим револуцијама које су пропале, а с њима и народи који беже у изгнанство за бољим животом, или, пре ће бити, од горег живота. „Куба је желела да сагради рај, а створила је пакао“, рећи ће Сапутница пред сам крај путовања (стр. 209).

Ипак, Куба Радмиле Гикић Петровић прожета је и усхићењем које је скоро па опипљиво, а огледа се – како би другачије – у речима, па и у ономе што је остало неизречено, у ауторкиним белешкама или мислима. Тако сазнајемо о главном граду Кубе, Хавани, као и Острву игуана, Санта Марији, Санта Клари, па и фарми дувана. Ауторка и Стана с толико страсти причају о свему, чак и дувану, који је, сматрају, део уживања у животу.

Кад остаримо, сањариле смо у један глас, кад будемо у најбољим годинама, кад будемо заборавиле на путовања, седећемо у неком старачком хотелу, у касне вечерње сате, када свуда уокло буду погашене светиљке, када се будемо љуљушкале у фотелјама, са цигаром у руци, када се свега овога будемо присећале, можеш ли, драга моја, да наслутиш то време, које ће нам бити на измаку, како се задовољно присећамо свега. Како ћемо у тами, са жишком црвене боје, са мирисом дима, како ће нам сјај бити у очима, да смо знале да живимо и да смо се радовале другим пределима (стр. 52).

Кастро, који се спомиње током целе књиге (а како и не би, горостас кубанског комунизма), тек пред крај ће добити своје поглавље. Споменуће се његови пропали планови, његова неостварена обећања, атентати који су сви до једног били неуспешни, споменуће се и његови противници и пријатељи, али и син. А онда се, каже ауторка, тај револуционарни и богати живот угасио. „Онда је икона утихнула. Отишао Вођа у историју“ (стр. 180). Читалац ће сазнати и разне детаље из живота Ернеста Хемингвеја на овом острву, али ће приде открити понешто и о његовој љубави према младој Адријани и гресима према супрузи, јер је ауторки, у мноштву информација које предочава, то важно. Цело једно поглавље посвећено је Хемингвеју и његовом имању Финка. Че Гевара, велики револуционар, добиће такође засебно поглавље, описане биће сличице о његовим путовањима и љубавима виђеним кроз ауторкине очи, па и која реч речена о његовим идеалима. Ипак, како се показује, и велики герилац и путник Че завршава неславно, окружен лешинарима, а његова револуција преточиће се у капиталистичко безумље и бесмисао.

Кубански фотограф Алберто Корда, направио је чувену фотографију Че Геваре, из хиљаду деветсто шездесете године, на свим мајицама, на свим постерима, а он од тога није имао никакве вајде, па да бар његово име сада поменемо, кад се од слике није обогатио, кад је није добро уновчио (стр. 135).

Такође, још један значајан део књиге су и књижевници, који се спомињу веома често. Не само Хемингвеј, већ и Рејналдо Аренас, Хосе Марти, Зое Валдас и други налазе своје место у овом путопису и за читаоце у Србији постају део мита о Куби. Читалац сазнаје и о односима међу књижевницима, њиховом односу према својој земљи, или чак и њиховом односу с Кастром. Гикић Петровић је у фокус често стављала животе писаца, а њихова дела су јој такође бојила представу о Куби. У књизи се јасно види да је добро припремљена пошла на пут, што је касније и потврдила у једном интервјуу:

За Кубу можда можете да се припремите, у том смислу да планирате шта бисте све видели, јер постоје утабани митови о томе шта се тамо обавезно мора видети. Ја сам, пре него што сам те 2016. године отишла на Кубу, ишчитала све што ми је дошло под руку о тој земљи. Читала сам књиге кубанских писаца који су махом били у егзилу, и они су добро мапирали моје путовање и моја очекивања.¹

Кубанске пријатељице су један врло личан поглед на Кубу, на саму ауторку, али и на искуство упијања тренутка и његовог амалгамирања с претходним знањем. И управо је због те верне представе овог садејства путопис у неким деловима скоро па неухватљив. Читалац је сигуран, као што је и ауторка сигурна, у датуме и догађаје, али остаје посве несигуран у ауторкино искуство, у њен однос са Сапутницом, у њен однос с околином коју посматра, јер много тога остаје недоречено. Прича се развија, допуњава; пут се завршио, али сећање, као и мит, надограђује се и живи даље.

Те, на крају путовања, остаје да се и читалац запита: „Да ли је све тако било?“

---

¹ <https://www.021.rs/story/Info/Misljenja-i-intervjui/263054/Autorka-Kubanskih-prijateljica-Radmila-Gikic-Petrovic-Putovati-kroz-secanja-dok-realna-putovanja-ponovo-ne-budu-moguca.html>, преузето: 26. 10. 2022.

Radojka Jevtić
radojka.jevtic@fil.bg.ac.rs
University of Belgrade
Faculty of Philology

Is This Really How It Happened?